

FISKÅ FÔRUM

Nr. 2 - 2023

Fiskå Mølle

Gjødselvasking
- et viktig
verktøy

Tid for
innefôring:
**Nytt program
til ammeku**

**Fôring av
sau ved ulike
grovfôrtilgang**

Fiskå Mølle

KREVENDE KORNSESONG I ØST

Leif Kåre Gjerde, daglig leder

Sjelden har kornprodusentene hatt vanskeligere forhold enn i år. I juni satte tørke kornåkrene tilbake. Deretter har det for det meste vekslet mellom regn og store mengder regn.

De som fikk tresket høstkornet fra midten av august og utover, fikk for en stor del berget klasse 4 som matkorn. Men, de som måtte vente med treskingen til etter flomværet i slutten av august, har fått mye av kornet levert som førkvalitet.

Også vårhveten har for det meste gått som før. Førkornet ble som hveten, langt fra noe toppår. Fiskå Mølle er landets største

mottaker av mathavre, i høst har vi kun mottatt noen få hundre tonn, alt levert tidlig i sesongen.

Kvaliteten på kornet er varierende og det er betydelige geografiske forskjeller. Kornet er lett, og for havre har en registrert hektolitervekt under 40. Mange åkrer har mye ugress. På slutten har det vært utfordringer med fusarium i enkelte områder og kornprodusenter har da fått avvist kornet på kornmottaket.

Markedsregulator kom med ny prognose i slutten av september, den tilsier en avling på i overkant av en million tonn. Men, mye

tyder på at selv dette er optimistisk, volumet skal nok ytterligere ned. Avlingsmessig ligger de fleste på Østlandet betydelig under fjoråret. I tillegg er det arealer som enten har blitt ødelagt av flom, eller som bonden slår ned til grovfôr.

Lyspunktet i år er Trøndelag. Her meldes det om gode avlinger og god kvalitet på kornet. I Rogaland ser det også betydelig bedre ut enn på Østlandet. Men, noe ned på avlingsnivået blir det nok også her.

06

Pityriasis Rosea
hos gris

20

Vinterfôring av sau

12

Gjødselvasking
- et viktig verktøy

22

Vann og vannkvalitet
i fjørfehuset

14

Tiltak ved lite høy
og ensilasje til hest

24

107 år med
østfoldbonden

16

Nytt og bedre
system til ammeku

28

Saudas første
melkerobot

E-FAKTURA:

Fiskå Mølle Tau tilbyr faktura per e-post, e-faktura eller som EHF.

MEDVIRKENDE

UTGITT AV
Fiskå Mølle
www.fiska.no

REDAKTØR
Maren Nordbø
maren.nordbo@fiska.no
99 36 48 59

TRYKK
Aksell

Forsidefoto: Kjell-Petter
Hetland

DESIGN OG LAYOUT
Aksell

Følg oss på Facebook og
Instagram @fiskamolle

Fiskå Mølle Balsfjord
97 09 73 55

Som Norges største private aktør har vi
produksjon og leveranse over hele landet.
Du finner oss på en rekke steder:

Fiskå Mølle Trøndelag
avd. Rissa
73 85 90 60

Fiskå Mølle Trøndelag
avd. Dalebakken
73 85 90 60

Fiskå Mølle Trøndelag
avd. Spongda
73 85 90 60

Fiskå Mølle Etne
53 77 13 77

Fiskå Mølle Fiskå
51 74 33 00

Fiskå Mølle Forus
51 44 42 50

Fiskå Mølle Løten
62 50 89 89

Fiskå Mølle Flisa
62 95 54 44

Vestby Mølle
64 98 06 40

Fiskå Mølle Skjelfoss
69 92 01 50

Fiskå Mølle Moss
69 20 47 70

Østmøllene AS
69 81 49 40

Råde Mølle
69 28 05 30

NOKO AS
33 18 98 00

Fiskå Mølle Agder
51 74 33 00

Lager og forhandlere

SØRLANDET

Evje
Maskinsalg AS
37 93 00 89

Marnardal
A.G. Vigemyr AS
38 28 82 10

Lyngdal
Traktor AS
38 34 51 03

Hægebostad
Birkeland Handelslag
38 34 87 55

Vennesla
Maskinsalg AS, Hægeland
38 15 33 68

Arendal
Gitmark Arendal
37 00 53 60

Kvinesdal
Bertsen Engros
38 35 01 45

VESTLANDET

Nordfjord
Sandane
977 82 547

Sunnfjord
MM Øvrebø
950 75 459

Sogn og Fjordane
Jan Ove Hafstad
915 77 976

Vindafjord
Tors Kolonial
(Joker Vats)
52 76 51 06

Karmøy
Hagia Karmøy
52 84 67 88

Vikedal
Imslund Landhandel
Matkroken AS
996 47 226

MIDT-NORGE

Ytre Namdal/Brønnøy
- avdeling Måneset
Ole Morten Fjær
48 94 66 22
E-post fjaertransport@gmail.com

Gjemnes
Høgset Terminalen AS
71 29 48 00

NORD-NORGE

Andøy
Lager Risøyhamn
76 11 53 90

Vestvågøy
Lager Stamsund
991 55 704

Nesna
Lager Saura
976 66 910

Steigen
Ålstadøya Førsentral
75 77 75 60

Leirfjord
Sigurd Hoff Kraftfôr
952 02 805

Rødøy
Lager Vågaholmen
75 09 89 00

Balsfjord
97 09 73 55

**4 KJAPPE MED VERONICA,
LEDER FOR PRODUKTUTVIKLING,
KVALITET OG BÆREKRAFT I FISKÅ
MØLLE.**

VERONICA HJELLNES SPEILBERG (33)

- **LEDER FOR PRODUKTUTVIKLING, KVALITET OG BÆREKRAFT I FISKÅ MØLLE**
- **DOKTORGRAD I BIOTEKNOLOGI FRA NTNU**
- **NYGIFT TRØNDER SOM EMIGRERTE TIL ØSTLANDET I MARS**
- **FYLLER LIVET MED FAMILIE, MATLAGING OG NYE OPPDAGELSER**
- **VIL FREMME DET FLOTTE NORSKE LANDBRUKET**

BRENNER FOR

– Jeg er over snittet opptatt av å øke utnyttelsen av biprodukter, eller restråstoff. Vi kan få et mer bærekraftig forbruk av våre felles ressurser ved å bruke overskuddsmateriale fra matindustrien. Restråstoff er en gullgrube når det kommer til ernæring og dyrehelse. Fremover skal vi jobbe for å utnytte mer av disse ressursene i kraftfôrproduksjonen vår.

PRODUKTUTVIKLING

– Norske bønder er kunnskapsrike og framsynte. Graden av kompleksitet i landbruket blir større og større. Derfor jobber vi også hele tiden med å utvikle våre produkter. God faglig kompetanse

gjør at vi kan levere et kraftfôr som er skreddersydd etter nyeste forskning. Det er mye god dyrevelferd i glade dyr som spiser godt.

BÆREKRAFT

– Vi tenker bærekraft i alt vi gjør, fra innkjøp til produksjon og transport. Vi skal øke norskandelen i kraftfôret og samtidig bidra til sirkulær verdiskapning ved å øke utnyttelsen av restråstoff. Vi deltar i flere spennende forskningsprosjekter, og skal blant annet utvikle føringredienser av blåskjell. Et godt kvalitetsarbeid er også bærekraftig. Ingenting gjør oss mer glad enn fornøyde kunder, og et tett samarbeid er en viktig del av forbedringsarbeidet vårt.

FREMTIDEN

– Det viktigste norsk landbruk kan gjøre i årene fremover, er å styrke samarbeidet mellom produsenter, industri og forbrukere. Det handler om å være åpen for endringer og samtidig ivareta det unike landbruket vi har, med god dyrevelferd og et godt grunnlag for å produsere trygg og næringsrik mat.

Veronica Hjellnes Speilberg,
leder for produktutvikling, kvalitet
og bærekraft

926 42 916
veronica.hjellnes@fiska.no

SVIN

BEKJEMP SPOLORM

Det har i en periode i høst vært mangel på middel mot spolorm. Vask og påfølgende desinfeksjon med Neopredisan (2%) reduserer smittepresset i grisehuset.

- Etter denne perioden med medisinmangel anbefaler vi at medisinerings og desinfeksjon gjøres samtidig, råder veterinær og fagsjef svin, Armando Oropeza i Fiskå Mølle.

Grovfôrmangel?

Gje dyra dine Fibermix™

PASSER TIL ALLE DRØVTYGGARAR

Grovfôrerstattaren Fibermix™ inneheld høg andel fiberrike råvarer.

FORDELER:

- Grov struktur, høgt fiberinnhald og høg dose bufferstoff sikrar godt vommiljø
- Positiv PBV er gunstig til seint hausta grovfôr
- Inneheld mineral og vitamin

- Koparnivå tilpassa sau langs norskekysten
- Kan gjeast i store mengder til både storfe, sau og geit
- Perfekt å kombinere med TopLac, Melketopp, Kraftfull etc.

**GODT GJORT ER
BETRE ENN GODT SAGT**

FINN DIN LOKALE
RÅDGJEVAR PÅ
www.fiska.no

Fiskå Mølle

Hudforandringer som kan minne om eksudativ epidermitt (pansergris)

PITYRIASIS ROSEA HOS GRIS

Pityriasis rosea (pustulær psoriaform dermatitt) hos gris har likhetstrekk med psoriasis hos mennesker. Begge lidelsene fører til rød hud som flasser.

Armando Oropeza, produksjef svin og veterinær

Marianne Oropeza-Moe

FOREKOMST OG ÅRSAK

Pityriasis rosea er en betennelse (dermatitt) i huden som vanligvis forekommer hos griser fra 4 til 16 ukers alder^{1,2}. Årsaken til lidelsene er ikke helt klar, men sannsynligvis er det en arvelig lidelse som kan forekomme hyppigere hos Landrase³. Hele kull eller enkeltindivider i kull kan ha lidelsen. Risikofaktorer er høy dyretetthet kombinert med høy luftfuktighet og høy temperatur³. Pityriasis rosea er ikke smittsomt. Man har ikke klart å overføre smitte mellom individer. Griser som har blitt tatt med keisersnitt og holdt i isolasjon har vist kliniske tegn forenelige med pityriasis rosea.

KLINISKE TEGN

Pityriasis rosea ligner på ringorm. Dette starter som små erytematøse papler (røde hudforandringer som er lett hevet over hudens overflate), ofte på buken og innsiden av bakbeina. Paplene danner forhøyninger i huden med et sentralt «krater», og de sprer seg utover til å bli kolaretter (ringer) som er rødfarget og flasser. Ringene kan ha brunt, tykt, skorpeaktig

materiale i kanten eller sentralt. Ettersom ringene brer seg utover lyske, flanke, rygg og nakke, heler huden på innsiden av ringene. Ringene treffer etter hvert på hverandre og danner mosaikk-lignende mønster. Ringene kan være alt fra 1-20 cm i diameter. Vanligvis er busta intakt og grisene klør ikke. Hos enkelte dyr blir ringene infisert med bakterier som forårsaker kliniske tegn forenelige med eksudativ dermatitt (pansergris). Vanligvis vil kliniske tegn forsvinne etter ca. 4 uker.

VIKTIGE DIFFERENSIALDIAGNOSER

Lidelsen må avgrenses fra ringorm, dermatosis vegetans, Erysipelothrix rhusiopathiae (rødsjuka) porcint circovirus-2 (PCV-2 og PDNS), skabb og pox virus.

DIAGNOSE

For å undersøke årsaksforholdene til hudforandringene nærmere kan man prøve å dyrke bakterier og sopp. Hudskrap og bust med intakte hårsekker kan undersøkes for skabb. Histologisk undersøkelse av hud fra griser med

Ringer med
tykke skorper

Ringer som er under avheling

pityriasis rosea viser psoriasiform epidermal hyperplasi (unormal økning av antall celler), og superfiell (overfladisk) perivaskulær dermatitt (betennelse rundt blodkar) med økt forekomst av eosinofile og nøytrofile granulocytter (immunceller). Parakeratotisk hyperkeratose (fortykkelse av hudens hornlag) er vanligvis utpreget⁴.

BEHANDLING

Tilsynelatende virker ikke behandling inn på varigheten av lidelsen. God hygiene vil være positivt for å redusere faren for infeksjon av hudforandringene. Som nevnt ovenfor vil risikofaktorene høy dyretetthet, høy temperatur og luftfuktighet øke faren for at flere griser kan få pityriasis rosea. Det kan være en løsning å ta ut mordyr til griser med pityriasis rosea fra videre produksjon.

KASUISTIKK

Fem griser ble sendt til NMBU Veterinærhøgskolen sin seksjon i Sandnes for obduksjon etter at produsentene og besetningsveterinæren

ba om videre utredning. Grisene hadde kroppsvekt mellom 10-30 kg. Tre av grisene hadde blitt behandlet tidligere siden den ene hadde hatt feber, og de to andre hadde fått behandling mot eksudativ epidermitt (pansergris). Lymfeknuter i lysken og knefold var forstørret. Dyra viste hudforandringer som beskrevet ovenfor (Bilder 1-3). Produsentene har hatt tilfeller etter at obduksjonene ble gjort. En produsent har tatt ut avlsdyr fra produksjonen for å se om dette kan bidra til færre tilfeller.

HAR DU SPØRSMÅL OM DYREHELSE PÅ SVIN?

Kontakt Armando Oropeza,
veterinær og produksjef svin

armando@fiska.no
940 32 920

REFERANSER:

1. Pityriasis rosea - Swine Diseases Manual - pig333, pig to pork community. https://www.pig333.com/pig-diseases/pityriasis-rosea_148.
2. Pityriasis Rosea | Iowa State University. <https://vetmed.iastate.edu/vdpam/FSVD/swine/index-diseases/pityriasis-rosea>.
3. Cameron, R. 17. Integumentary System: Skin, Hoof, and Claw. in Diseases of Swine 251-269 (John Wiley & Sons, 2012).
4. Scott, D. W. In: Large Animal Dermatology. (W.B. Saunders Company, 1988)

Hver berge i slaktegrishuset har egen veranda som grisene kan benytte fritt hele året.

HER KAN DU SE GRISER LEKE I SNØEN I MINUS 20 GRADER

Slaktegrisprodusentene Brede Kjefferud og Helen Sjølie Kjefferud setter pris på å ha rådgiver Knut Øystein Berg å spille ball med. Sammen diskuterer de alt om gris, og sørger for å levere gode resultater både økonomisk og på trivselsfaktoren i grisebesetningen.

Kjell-Petter Hetland & Maren Nordbø

Kjell-Petter Hetland

Ekteparet Kjeverud gikk mot strømmen og investerte i grisehus med verandaer og passiv ventilasjon i 2011.

– Jeg tror fremtidens gris skal være ute, sier Brede Kjeverud.

Han og kona Helen driver slaktegrisproduksjon i Braskereidfoss i Våler kommune. I 2011 bygget de ny, energieffektiv driftsbygning. Hver bingje har egen veranda som grisene kan benytte fritt – hele året. De produserer opp til konsesjonsgrensa på slaktegris, og har i tillegg ammeku-produksjon av typen Hereford med kapasitet på 110 dyr.

Når vi besøker produsentene, er grisehuset tomt. Fjøsset er vasket og klart til å ta imot 640 smågriser om fire dager. Fra første dag med nye smågriser i hus er det fullt fokus på trivsel. Ekteparet følger produksjonen tett med faste rutiner. To stell om dagen sørger for at de får sjekket godt opp om dyrene og deres behov.

– Vi holder oss hjemme. Bare det har stor betydning for dyrevelferden, sier Helen.

Grisehuset ligger nær boligen, og hører de det minste støy, er de ikke lenge om å ta turen ut for å ta en sjekk.

– Om det er noe galt i grisehuset blir jeg helt dårlig selv. Jeg merker det på kroppen og må finne ut hva som er galt, sier Brede.

Storfeproduksjonen gir bøndene fri tilgang på ferskt grovfôr. De første dagene etter innsett kan det gå opptil fire store trillebærer med silo eller gress til grisene.

– Det hjelper selvfølgelig på adferden hos grisene. Grovfôret hjelper også på appetitten, sier Helen og smiler.

FINT OG TROFAST SAMARBEID

Ekteparet gikk over til Fiskå Mølle da Knut Øystein Berg ble ansatt som rådgiver i februar 2021. Rådgiveren har blitt en viktig sparringspartner for bøndene. Han driver selv slaktegrisproduksjon i Stokke i Vestfold, og er godt kjent i svinemiljøet på Østlandet.

– Vi er veldig fornøyde med Fiskå Mølle Flisa, men det var ikke før Knut Øystein begynte å jobbe der at vi valgte å bytte forleverandør. Da var det liksom bestemt for oss, sier Brede og ler.

Samarbeidet startet lenge før rådgiveren begynte i Fiskå Mølle. I 1998 jobbet Knut Øystein i Nortura, og var den gang rådgiver for foreldrene til Brede som drev smågrisproduksjon. Besteforeldrene hans drev med gris i 40 år før foreldrene tok over. Også blant den eldre generasjonen merket Knut Øystein et stort fokus på dyrevelferd. Han var selv vant med å se store

besetninger, men hos foreldrene til Brede stod velferd i sentrum.

– De sørget for å bygge om grisehuset slik at alle gjeldpurkene hadde hver sin bingje. De gikk fritt uten fiksering. Det krevde selvfølgelig mye mer jobb og oppmerksomhet, men dyrene hadde det bra og resultatene var også veldig gode, forteller rådgiveren.

Han synes det er en morsom tilfældighet at han også endte opp med å være rådgiver for Brede og Helen.

– Det er utrolig givende å være rådgiver. Det finnes kun to mennesker som ringer meg på en fredags ettermiddag med gladnyheter, og det er Brede og Helen. De er begge flinke til å holde seg oppdatert på hva som skjer, men også tøffe nok til å gå dit andre ikke går, sier Berg.

De prater om gris og føring, men også management, økonomi og alt annet rundt produksjonen.

Det første rådgiveren bidro med, var å legge om strategien til «alt inn-alt ut». For å redusere smittepresset er det to ukers tomtid mellom hvert innsett.

– Når huset står tomt bryter du smittelinjen og nullstiller mellom hvert innsett. Det har stor helsemessig gevinst. Produsentene har fått bedre kontroll på APP. Nå forholder de seg kun til én smågrisleverandør, som også bidrar til å redusere smittepresset i besetningen, sier rådgiveren.

– Det er gull verdt for oss å ha Knut Øystein på laget. Han hjelper oss på alle mulige måter, og det betyr også større økonomisk gevinst for oss, sier Brede.

Sammen har de jobbet systematisk for å få ned förforbruket.

– Det er viktig å fjerne støy og belastning på dyrene for å få ned förforbruket. Den nye strategien med alt inn og ut bidrar til det, sier rådgiveren.

Produsentene kjører appetittføring med Opti Norm gjennom funkimater. De har også hatt god nytte av vitamintilskuddet Evita 10, som gis som pulver i fôringsautomaten hver tiende dag.

– Tilskuddet hjelper på generell velbefinnende og gir mindre problemer i besetningen, sier Berg.

- GRISEN SKAL VÆRE UTE

Driftsbygningen på 840 kvadratmeter er unik i Norge, men ikke unormal i Danmark. Ventilasjonen i bygget er helt passiv. Det går veldig lite strøm til gården generelt. Det brukes selvsagt varme i gulvet om vinteren, spesielt under innsett, men ellers er strømforbruket lavt.

Fjøset er delt inn i mange små rom. Ett rom består av 40 griser fordelt på to binger. Hver bing har en veranda som grisene fritt kan benytte hele året.

– Med flere rom har vi mulighet til å avgrense et eventuelt smitteutbrudd i huset, sier bøndene.

At grisen trives med egen veranda, merker produsentene godt. Her er grisen ute i sol og regn, men også når det er ned mot 30 minus og masse snø ute.

– Jeg tror verandaen byr på utrolig mange sanseinntrykk som gjør at grisen trives godt. Om de kjeder seg går de ut og ser hva som skjer, og da vil det alltid være nye lukter og inntrykk, sier Helen.

Brede mener at en gris som kjeder seg ikke har det bra og da kan det begynne å gå galt.

– Om det hadde vært griser her nå hadde dere sett hvor viktig det er for grisen å komme seg ut. Sjefsgrisen ligger alltid med rumpa innover bingen og nesen rett utenfor døra. De andre legger seg rundt, sier Brede.

Det merkes likevel at de får andre utfordringer når de har grisen ute. Ved forrige leveranse var tallene litt høye på lungebetennelse og brysthinnebetennelse, men da de sjekket sine egne tall på anmerkninger opp mot gjennomsnittet, fant de likevel at tallene var lavere enn snittet.

– Det er nok mange som helst vil unngå de ekstra utfordringene som kan komme med utegris, men vi er veldig fornøyde med løsningen, sier produsentene.

Rådgiver Knut Øystein Berg (t.v.) samarbeider tett med Brede og Helen Kjeverud.

– Det er ikke mange som har troa på denne typen grisehus her i Norge, og heller ikke når det sto ferdig var det tegn til interesse eller nysgjerrighet blant andre bønder. Der har Knut Øystein vært god å ha. Han trodde på oss fra første dag!

– Det var veldig spennende. Dette bygget har produsert fra dag én, sier rådgiveren.

Knut Øystein ser også at resultatene på grisen her er veldig gode.

– En måler jo som regel tilvekst når en skal si noe om hvor bra det går med grisene. Om en ser at hver gris får i seg 2.4 kg kraftfôr per dag så er det en god indikator. Dette kan styres greit med mer eller mindre grovfôr til grisene, noe de er gode på her. Det ligger et stort økonomisk potensial i å øke velferden hos dyrene, og det er noe Brede og Helen passer på å gjøre hele tiden, sier han og smiler.

– Knut Øystein har gode forbindelser til andre folk, han kjenner «alle». Han har en troverdighet ved det han sier og kommer alltid med førstehånds informasjon om hva som

skjer. Er det noe som skjer med gris så vet Knut Øystein det, sier Brede.

SERVICE LANGT OVER DET SOM ER FORVENTET

Ekteparet setter stor pris på samarbeidet med Fiskå Mølle Flisa. Fra første bestilling av kraftfôr til dyra er sendt til slakteriet, er det tett oppfølging.

– Servicen er langt over det vi forventer. Tidligere i år frøs en silo tett en lørdags ettermiddag, og grisehuset og dyrene sto uten fôr. Etter en del telefoner rundt om ringte jeg sjåfør Jan Kåre Myren og fikk svar med en gang. Bare to timer senere hadde han vært her med nytt kraftfôr på tanken, og det på en lørdags kveld, sier Brede og legger til:

– Dette er veldig viktig for meg å få frem fordi jeg setter så utrolig pris på den type service vi får fra Fiskå.

FAKTA

KNUT ØYSTEIN BERG, RÅDGIVER SVIN, ØSTLANDET

Knut Øystein Berg har jobbet som rådgiver svin i Fiskå Mølle siden februar 2021. Han driver også egen slaktegrisproduksjon i Stokke i Vestfold.

Knut Øystein startet som rådgiver i Nortura på slutten av 90-tallet, og har senere jobbet i Norgesfôr og Felleskjøpet I-mek. Han er utdannet agronom ved Tomb vgs, og har studert husdyrbruk i Nord-Trøndelag.

Knut Øystein bistår svineprodusenter over hele Østlandet, med hovedvekt på området rundt Mjøsa.

Kontakt ham om du har spørsmål om føring, dyrehelse og management:

knut.berg@fiska.no

468 25 952

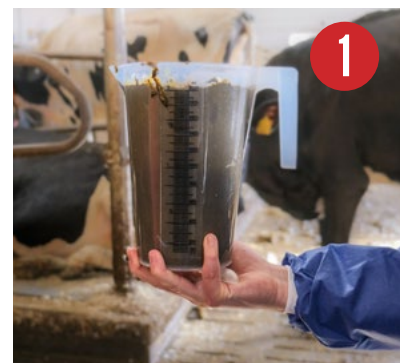
Melkeprodusent Johanna Håland (t.v.) og rådgiver Astrid Tunheim i Fiskå Mølle vurderer resultatet av gjødselvaskingen opp mot rasjonen og produksjonsresultatene.

GÅR VERDIFULL NÆRING RETT I MØKKA?

Gjødselvasking gir deg nyttig informasjon for å kartlegge hvordan fôrrasjonen fungerer og hvor god fôrutnyttelsen er i besetningen. – Et godt verktøy for å spisse produksjonen, sier rådgiver Astrid Tunheim i Fiskå Mølle.

 Maren Nordbø og Astrid Tunheim

 Maren Nordbø

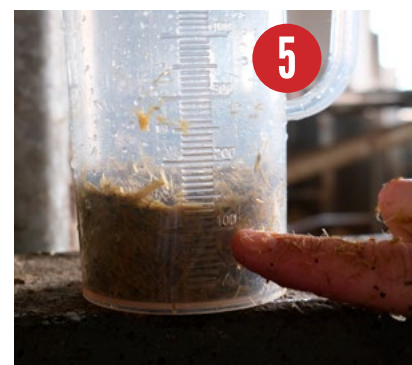
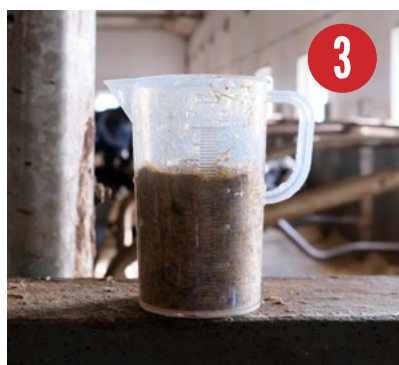

– Det ser godt ut for tiden. Fett- og proteininnholdet i melka er bra, og kyrne er friske. Det er enkeltkyr som har litt løs avføring, men generelt har vommiljøet blitt mye bedre, sier Johanna Håland og viser vei inn til Holstein-besetningen på Høyland i Time kommune på Jæren.

Astrid Tunheim, rådgiver drøv i Fiskå Mølle, er på besøk for å utføre en fibertest. Fibertest, eller gjødselvasking, går ut på å vaske gjødsel fra melkekyrner for å få et bilde av hvordan fordøyelsen av rasjonen fungerer på besetningsnivå.

– Tidligere slet vi med litt lav fettprosent i melka og løs gjødseleksistens, som begge deler peker på et sub-optimalt vommiljø. Da foreslo rådgiver Maren Bjorland (som for tiden er i permisjon red.anm.) å ta en gjødselvasking. På første gjødselvasking fant vi en del avslippede tarmslimhinner fra tjukkertarmen i gjødsla, sier Håland.

– Avslippede tarmslimhinner, såkalt mucus på fagspråket, ser vi igjen som slimklumper i gjødsla og indikerer sur vom. Sur vom kommer først og fremst av en ubalanse i fôringa, for eksempel at man gir kua 4-5 kilo av den stivelsesrike Nor500 i tre mål per dag. Stivelsen her brytes veldig raskt ned i vomma, og det dannes unormalt mye syrer som gjør at pH i vomma raskt faller under 6,2. Blir pH værende under dette nivået i mange timer vil fiberfordøyelsen av grovfôret bli redusert, og surfôropptaket, melkeproduksjonen og fettprosenten i melka gå ned. Vi får også en god del stivelse som går unedbrutt videre til tarmen. Står kyr med sur vom over lengre tid kan det skje en ettergjæring i tjukkertarmen. Blir ettergjæringen omfattende, irriteres tarmslimhinnen og kua vil produsere mucus for å reparere det skada vevet på slimhinnen.

1. Etter å ha studert gjødselkonsistens, vomfylde, hold og drøvtygging, samler rådgiver to liter gjødsel fra ulike ruker. 2. Først spyles gjødselen gjennom en finporet sil. 3. Vannet blir presset ut av fibre og vi sitter igjen med totalt 19 prosent reststoff. 4. Til slutt spyles den totale resten gjennom en grovporet sil. 5. Vi sitter igjen med rundt 7 prosent lange/grove fibre.

Det er litt på samme måte som når vi kutter oss og får en skorpe over såret, forklarer Tunheim.

BEDRE VOMMILJØ MED TOPLAC FIBER

Johanna Håland og Ingvar Garpestad kjøpte gården i 2019 og har en allsidig produksjon. De har en kvote på 320.000 liter, driver med kjøttproduksjon med Angus, har 60 vinterføra sauer og smågrisproduksjon i tillegg. De drifter 350 daa fulldyrka jord og rundt 850 daa innmarksbeite, både eid og leid. Johanna har styringen i kufjøset og har med seg dyktige arbeidere som tar seg av smågrisproduksjonen. Ingvar jobber skift hos Vassbakk & Stol i tillegg til gårdsdriften. Kyrne får en grunnmiks på førbrettet og TopLac Fiber i roboten utenom.

– TopLac Fiber er et kraftfôr som fungerer fint i tilfeller hvor det er litt lite fiber i rasjonen og/eller vommiljøet er litt presset, sier Tunheim.

– Jeg synes vommiljøet er bedre etter overgang til TopLac Fiber, og opplever at kyrne som får høye rasjoner i roboten tåler det bedre, skyter Johanna inn.

SLIK GJENNOMFØRES FIBERTESTEN

Gjødselvasking er mye brukt av rådgivere i utlandet og sees gjerne i sammenheng med andre «kussignaler». Formålet med fibertesten er å kartlegge mengden og fordelingen av lange og korte ufordøyde fibre i gjødsla, og evaluere dette opp mot rasjonen og produksjonsresultatene. Fiskå Mølle har gjødselvaskere ved alle landets avdelinger.

– Fibertesten gir oss et bilde av hvordan føringa fungerer og om det du stapper i dyra blir godt utnyttet eller om for mye av det bokstavelig talt går rett ut i gjødsla. Det er et godt verktøy for å spisse produksjonen og evaluere om føringa er optimal, sier Tunheim.

Hun starter med å observere hold og vomfylde, teller drøvtygging på dyra og studerer gjødselkonsistensen. Ifølge danske anbefalinger bør ei Holstein-ku ligge på 70-75 tygg per forbolle. I tillegg er det nyttig å ta en kikk på førbrettet i tilfelle tegn på sortering. Hun samler opp to liter gjødsel fra ulike ruker for å sikre et representativt utvalg fra besetningen.

Første steg i demonstrasjonen går ut på å spyle de to literne gjennom en finporet sil. Vannet blir pressa ut av fibre og mengden blir notert. Danskene anbefaler maks 20 prosent total rest av den samlede gjødsla.

– Er resultatet langt under 20 prosent, kan det være tegn på litt lav drøvtygging. Da kan det være aktuelt å tilsette halm i rasjonen for å få opp drøvtyggingen. Er resultatet derimot langt over 20% kan det skyldes en ubalanse i miksen eller for mye ufordøyelig fiber i rasjonen, sier Tunheim.

Til slutt spyles den totale resten videre gjennom en grovporet sil. Vannet presses ut av fibre og vi sitter igjen med de lange/grove fibre. Danskene anbefaler at vi skal sitte igjen med maks 5% lange fibre. Er nivåene for høye, er det flere forhold som må vurderes, bl.a. rasjonens sammensetning, om høstetidspunktet er optimalt, plantesammensetningen, kraftfôr-typen og -mengdene. Man vurderer også om bruk av levende gjær har potensiale for å bedre forførelsen av fibre i rasjonen.

RESULTATET

Hos Håland sitter vi igjen med en rest på totalt 19 prosent. Det er ikke funn av mucus, som er et godt tegn med tanke på historikken. Til slutt sitter vi igjen med rundt 7 prosent lange fibre.

– På denne vaskinga er mengden total rest innenfor anbefalingene. Mengden lange fibre er litt høyere enn anbefalt, men utfra totalbildet

er dette en besetning som fungerer bra. Gjødselkonsistensen er homogen, dyra er friske og fett- og proteininnholdet i melka er bra. Det er viktig å se resultatet fra vaskingen opp mot det praktiske, sier Tunheim.

– Det er en god bekreftelse på at ting er som det skal. Balansen mellom stabilt vommiljø og høy ytelse er alltid litt utfordrende. Et stabilt vommiljø legger grunnlaget for god produksjon, derfor har vi stort fokus på det, sier Håland.

Hun merket bedring i vommiljøet da hun kuttet ut overskuddsbrød i miksen i sommer.

– Fettprosenten gikk opp, gjødsla ble finere, dyra ser triveligere ut og er blankere i pelsen, slår hun fast.

Bonden vil fortsette med regelmessig vasking av gjødsel for å ha kontroll på rasjonen, fôrutnyttelsen og vommiljøet i besetningen.

– I disse tider må en virkelig spisse produksjonen. Du må være fokusert og være «på» for at det i det hele tatt skal svare seg å drive. Gjødselvasking er et nyttig verktøy på veien, sier Håland.

VIL DU VITE MER OM GJØDSELVASKING?

Kontakt din lokale rådgiver i Fiskå Mølle. Du finner kontaktinfo på www.fiska.no

DET ER FULLT MULIG Å KLARE SEG BRA MED BEGRENSET MENGDE HØY OG ENSILASJE

På grunn av tørre forhold mange steder, og seinere flom og våte forhold, frykter mange at det kan bli mangel på grovfôr, også til hest. Det kan lønne seg å begynne planleggingen av fôringen frem mot neste år.

 Håvard Winther Storler, fagsjef hest Shutterstock

Det er fullt mulig å klare seg bra med begrenset mengde høy og ensilasje. Man bør skaffe seg oversikt over hva man har eller kan klare å få tak i så tidlig som mulig, for så å legge en plan for å fordele dette utover sesongen. Slik unngår du at høy og ensilasje brukes opp, og til slutt må gå over til å kun føre med alternative grovfôrkilder.

ULIKE TYPER HALM OG FRØHØY

Hesten trenger grovfôr for å få fiber til fordøyelsessystemet, for å fylle opp magen og føle seg mett, og for å få i seg en del av næringsstoffene den trenger. Næringsinnholdet i grovfôr varierer, og derfor anbefales en grovfôranalyse som vil gi oversikt over ulike næringsstoffer i fôret. For å dekke hestens behov, gi riktig mengde og supplere med egnet kraftfôr ved siden av, er dette spesielt relevant dersom du mangler grovfôr og må gi ulike typer. Høy og ensilasje deles inn i fem H-klasser, der H5 har det laveste energiinnholdet, mens H1 har høyest energiinnhold.

Hesten trenger en viss andel fiber, men det går an å dekke behovet med annet fôr enn høy og ensilasje. Ulike typer halm og frøhøy vil da være de vanligste alternativene å supplere med ved siden av. Ved å redusere andelen høy eller ensilasje, kan mengdene av forskjellige grovfôr fordeles utover i sesongen.

Det er også mulig å bruke ammoniakkbehandlet halm. Du bør unngå grønne bladmasser i

halmen ved behandling. Halmen bør luftes før fôring da den har en sterk lukt. Det har vært gjennomført forsøk på NMBU med fôring av ammoniakkbehandlet halm til hest i trening med gode resultater.

Det er også mulig å redusere mengden grovfôr hesten får, men hesten trenger en minimum mengde fiber. En tommelfingerregel er 1,5 kilo per 100 kilo hest per døgn. Det er viktig å sørge for at hesten får minimum denne mengden fiber. Om man kompenserer fiberkravet med annet fiberrikt fôr, for eksempel betfiber, kan man gå ned til 1 kilo per 100 kg. Dette må være en individuell vurdering for den enkelte hesten. Ved fôring med betfiber er det viktig å vanne det ut på forhånd slik at det ikke sveller i magen til hesten. Det anbefales minst 5 deler vann per liter med betfiber. Andre alternative fiberkilder er luserne-pellets, graspellets, havreskall og soyaskall-pellets.

Det vil være mindre næring i halm og frøhøy enn i vanlig høy. Derfor bør en beregne næringsinnholdet og kompensere med kraftfôr. Ved økt mengde kraftfôr, bør en være oppmerksom på å dele dette opp i flere måltider. Til en voksen hest på 500 kilo, bør en ikke gi mer enn 1-1,5 kilo kraftfôr per måltid. Men det er en tommelfingerregel, og det vil avhenge av hestens vekt.

Dersom du er nødt til å føre hesten annerledes det kommende året enn du pleier, er rådet å

skaffe deg oversikt over hva hesten skal få, og hva den trenger. Det finnes egne fôrberegningsprogrammer, vi i Fiskå Mølle bruker PC-Horse som et supplement til våre egne verktøy.

Spør oss gjerne om råd og hjelp til å sette opp fôrplaner. Det er som sagt viktig å vite hvor mye grovfôr en har mulighet til å gi, og hvor mye hesten vil komme til å spise. Tørr halm er lite appetittvekkende og dessuten tungt fordøyelig, så det er vanskelig å vite hvor mye hesten vil ete. Det krever en viss erfaring å forutse dette, så det er anbefalt å søke hjelp og be om råd fra erfarne hestefolk, eventuelt også fra veterinæren din.

Du finner din lokale rådgiver på www.fiska.no

Oppsummert:

- En fôranalyse er å anbefale for å vite hva hesten egentlig får.
- Frøhøy og halm kan oppleves mindre smakelig, så hesten må ofte få litt tid til å lære seg å spise det. De fleste hester vil lære seg å like denne typen fôr etter en gradvis tilvenning
- God hygienisk kvalitet på grovfôret er fortsatt viktig
- Bruk øyet og holdvurdering til å justere kraftfôrtildelingen

BETRE FÔRPLANLEGGING TIL AMMEKU:

BETRE FÔRRASJONAR MED NYTT OG MODERNE SYSTEM

 Produktsjef drøvtyggarfôr, Kjell-Rune Vik

Fiskå Mølle har vore i Frankrike og henta ny og oppdatert kunnskap om fôring av ammeku. Med tilhøyrande nytt fôrprogram vil vi kunne gje kundane våre betre fôrplanar basert på ny kunnskap om næringsbehovet til dei ulike rasane før og etter kalving. Det avanserte programmet gjer det også mogleg med planlagt justering av holdet på dyra i innefôringsperioden.

Brorparten av rasane som brukast i Norge er jo franske. Charolais er den største rasen her i landet, og Limousin er også veldig talrik. Det er også mange som har Blond d'Aquitaine i fjøset. Franskmennene har også tileigna seg høg kunnskap om lette rasar som skotske Angus etc. I det nye programmet vel ein spesifikk kjøtferase etter behov.

NORFOR SATSAR IKKJE PÅ AMMEKU

Fiskå Mølle er ein ivrig tilhengar og brukar av NorFor med omsyn til mjølkeku og storfe i vekst. Men ammekua sine næringsbehov er annleis, og dagens NorFor-program gir ikkje gode rasjonar til ammeku i tida før og etter kalving. NorFor har uttalt at dei ikkje vil satse på utvikling av ein modul til ammeku no. Derfor hentar vi kunnskap utanlands.

FRANSKE FORSKARAR HAR UTVIKLA EIT GODT ALTERNATIV

I 2018 lanserte det store franske forskingsinstituttet i agronomi (INRA) eit spennande alternativ til NorFor som kallast «Systali». Dette systemet er minst like avansert som NorFor, og har mange fellestrekk med den. Til dømes at fôret sin energi- og proteinverdi ikkje er gitt før heile rasjonen er sett saman, og dyret sitt produksjonsnivå er definert.

Fôropptakssystemet der er basert på same prinsippet som NorFor: Fyllefaktor-systemet.

Systali har utvikla ein eigen modul til ammeku. Franske forskarar innan husdyrnærning har arbeidd tungt med ammeku i mange tiår, og kunnskapen er omfattande og detaljert.

BUSKAPSINNSTILLINGAR

For å finne dyret sitt behov for næringsstoff, legg ein inn mellom anna:

- Rase
- Levandevækt på ulike tidspunkt før/etter kalving
- Holdpoeng no og (målet) ved kalving, og maksimal endring i hold etter kalving
- Ønska fødselsvekt på kalven
- Forventa mjølkeyting per dag
- Temperatur i omgjevnaden

NORSKE GROVFÔRANALYSER BRUKAST DIREKTE

Dei norske grovfôranalysane brukast direkte (t.d. råprotein, NDF, mjølkesyre, eddikesyre, NH₃ etc.). Basert på input frå grovfôranalysen

kalkulerer vi ut grovfôret sin energiverdi, som målast i førening laktasjon, FE_l.

1 FE_l tilsvarar energiverdien i 1 kg bygg, gitt til ei lakterande ku.

Surfôret sine næringsverdier blir relativt sett ganske like slik vi er van til frå NorFor.

Fordi at halm i mange tilfeller utgjer til tider ein stor del av rasjonen til ammeku, synes vi det er ekstra spennande at Systali har eit rikholdig arsenal av ulike halmtypar og -kvalitetar å velje i, mykje meir enn vi er vane til frå før. Fiskå Mølle har trua på at det er reelle skilnader i næringsverdien mellom til dømes bygghalm, havrehalm og kveitehalm, og at det er ulike kvalitetsnivå innan kvar halmtype.

AUKA KRAV TIL AAT

Ein av dei viktigaste effektane i det nye systemet er at kunnskapen om ammekua sitt AAT-behov blir meir synleg. For ammekua sitt energibehov dekkast ofte gjennom grovfôret åleine, men AAT-forsyninga er oftast svak. Derfor må AAT-konsentrasjonen av kraftfôret opp.

På slutten av drektigheitstida aukar behovet for AAT, og ein ser tydeleg ein auke i AAT-behovet

om ein aukar fødselsvekta på kalven. Ein kalv er veldig kjøtrik (proteinrik) og har lite fett på kroppen, og det er interessant og nyttig at kunnskapen om vald kalvestørrelse påverkar ammekua sitt proteinbehov før kalving.

Etter kalving vil tidleg hausta surfôr gitt etter appetitt i stor grad dekke AAT-behovet åleine. Men får kua «middels surfôr» (hausta 3-7 dagar etter skyting) så må ofte rasjonen balanserast med AAT-rike kraftfôr som til dømes Fiskå Proteintilskudd, evt. TopLac. Årsaken til at rimelegare kraftfôr som Nor500 og TopBull ikkje er like aktuelt då er at middels surfôr oftast dekker energibehovet åleine, men gir for lite AAT. Konsentrasjonen av AAT (råprotein) må opp, elles må ein gje fleire kilo med kraftfôr, og kua blir då unødig overføra med energi.

Val av mjølkeyting har også betydning her: Ammekua treng meir AAT dersom mjølkeproduksjonen skal vere 10 eller 12 liter per dag, kontra 8 liter (som er vanleg på Charolais i Frankrike).

DØME PÅ FØRRASJONAR FØR KALVING

Energibehovet til ei ammeku før kalving er lågt. I rasjonane før kalving kalkulerer oftast halm

godt uavhengig om bonden har surførmangel eller ikkje, og spesielt om surføret har høg energiverdi. Ammekua treng energifattig «vomfyll» slik at den kjenner seg mett utan at den blir for feit til kalving. Er ammekua i godt hold ved avvenning så aukast mengda med halm i rasjonen. Vekt og hold på kua, surførkvalitet og -tilgang, ønska holdutvikling, tilgangen på halm samt halmprisen styrer i stor grad nivået av halm i rasjonen.

Svært seint hausta surfôr er eit godt alternativ til halm.

Sjå tabell 1 og 2 for dømer på fôrplanar før og etter kalving etter Systali.

Tabell 1. Fôrplan til Limousinku, 770 kg ved kalving, dei 4 siste månadane av drektigheita. Planlagt fødselsvekt kalv: 45 kg. 10°C i fjøset. Surfôr av middels kvalitet. Halmen sikrar energibalanse og vomfylde. Rasjonen gir energi-, AAT- og PBV-balanse, og behova for mineral og vitamin er dekt

	1 til 3 mnd før kalving	Like før kalving
Surfôr med 0,87 FE _i /kg TS og 32% TS, kg/dag	23	27
Bygghalm ubeh., medium kvalitet, 88% TS, kg/dag	1,8	0,4
Fiskå Proteintilskudd (pellets, 35% råprotein), kg/dag	0,5	1,0
Premium Ammeku (vit/min), gram/dag	100	150

Tabell 2. Fôrplan til Limousinkua 1 mnd etter kalving. Mjølkeyting 10 liter per dag. 10°C i fjøset. Surfôr av middels kvalitet gitt etter appetitt

Surfôr med 0,87 FE _i /kg TS og 32% TS, kg/dag	41
Fiskå Proteintilskudd, kg/dag	1,5
Premium Ammeku (vit/min), gram/dag	140

Har du surfôrmangel så er det nødvendig å balansere rasjonane med til dømes meir halm. Tabell 3 viser alternative rasjonar før og etter kalving med låg bruk av surfôr, og høg bruk av bygghalm.

Tabell 3. Limousinkua frå tabell 1 og 2, men no med låg bruk av surfôr og høg bruk av halm. Surfôr av middels kvalitet. Rasjonen gir energi-, AAT- og PBV-balanse, og behova for mineral og vitamin er dekt

	1 til 3 mnd før kalving	Like før kalving	1 mnd etter kalv.
Surfôr med 0,87 FE _i /kg TS og 32% TS, kg/dag	12	15	25
Bygghalm ubeh., medium kvalitet, 88% TS, kg/dag	4,8	3,2	4,4
Fiskå Nor500 (pellets, 15,5% råprotein, norsk-korn basert)	3,1	3,1	-
Fiskå Proteintilskudd (pellets, 35% råprotein), kg/dag	-	0,7	2,9
Premium Ammeku (vit/min), gram/dag	50	50	140

Foto: Kjell-Petter Hetland

OVERSIKTLIGE RAPPORTAR GIR KONTROLL

I tillegg til sjølve fôrplanen genererer Systali ein visuell framstilling per næringsstoff, og viser kor godt rasjonen dekker dyret sitt behov. Framstillinga er basert på «speedometer» visning per næringsstoff, slik som vist i dømet i figur 1. Dette gjer det lett å sjå korleis ein ligg an på alle viktige næringsstoff.

Figur 1. Systali genererer ein grafisk rapport til fôrplanane, slik at både Fiskå Mølle og bonden sjølv ser korleis rasjonen kalkulerer på viktige næringsparametre. Bildet her viser nokre av dei

FÔRPLANLEGGING TIL DIN GARD

Om du ønsker fôrplanlegging i di ammekubesetning, ta kontakt med undertekna for avtale eit opplegg basert på din surfôranalyse.

Tlf.: 982 61 270,

Produktsjef drøvtyggarfôr,
Kjell-Rune Vik

Lite sortering med vårt fullfôrkonsept:

Grynstruktur i utvida kraftfôrsortiment

Greier dyra å sortere ut kraftfôret på fôrbrettet fører det til feilfôring og dårleg økonomi. Fullfôr-kundane våre erfarer at kraftfôr med grynstruktur gir mindre sortering, spesielt når grovfôret er tørt.

Fra fabrikkene i Rogaland tilbyr vi no flg. utvida sortiment til fullfôr:

Nor500 gryn	Rimeleg kraftfôr til sterkt gjæra surfôr med middels kvalitet til mjølkeku, slakteoksar og kviger.
Nor800 gryn	Mjølke drivande kraftfôr til mjølkeku på sterkt gjæra surfôr av middels kvalitet for betre fôrutnytting.
TopBull MAX gryn	Primært til intensiv fôring av slakteoksar på middels surfôr. Aktuell også til mjølkeku og ammeku.
Byggropp gryn	Til PBV-rikt, sterkt gjæra surfôr ved moderat fôrstyrke. Til alle storfe.
RoeBygg gryn	Til PBV-rikt surfôr med eit godt nivå sukker. Til mjølkeku.
Roegryn	Gryna roesnittar. Til surfôr med høgt nivå PBV og sukker, men som er fiberfattig.
RoeKjerne	Pelletert kraftfôr til mjølkeku (2-3 kg per dag) for auka fett-% i mjølka. Basert på kjernemjøl og roesnittar. Veleigna også som som grovfôrerstattar i fullfôret.

-GODT GJORT ER BEDRE ENN GODT SAGT!

Fiskå Mølle
www.fiska.no

Distribuerast frå Agder i sør til Finnmark i nord.

FÔRING AV SAU VED ULIK GROVFÔRTILGANG

Sommaren 2023 har bydd på det meste. I nokre deler av landet er avlingane tilnærma normale, andre stader har det vore utfordringar både i forhold til for lite og for mykje vatn gjennom sesongen. Dette har gitt seg utslag i store variasjonar i både kvalitet og kvantitet av grovfôr til vinterfôringa.

 Leif Malvin Eggebø, tilskotsfôransvarleg og rådgjevar drøv

Dyra må forast slik at behova for både protein, energi, mineral og vitamin blir dekte for å oppnå høgast mogleg produksjon. Dette er meir krevjande i ein situasjon med grovfôrmangel enn hos dei som kan gje grovfôr i fri tilgang gjennom heile vinteren. Vi vil her peike på nokre aktuelle strategiar for vinterfôringa ved ulik grovfôrtilgang.

Fiskå Mølle tilbyr både kraftfôr og tilskotsfôr tilpassa ulike strategiar og tilgjengeleg grovfôr.

Dersom du har rikeleg med grovfôr av god kvalitet vil dei vaksne dyra klare seg godt gjennom vinteren utan bruk av kraftfôr. Det er likevel sterkt anbefalt å gje tilskot av enten mineralpulveret Premium Drektig Sau, 30-50 gram pr dag, eller mineralbøtta Toplick Sau, i tillegg til fri tilgang av saltslikkestein. Åringane som skal parast bør likevel få kraftfôr, då vil kraftfôrtypen Sau/Lam Appetitt vere førsteval.

Fiskå Sauefôr Drektig er eit kraftfôr som er tilsett m.a. ekstra E-vitamin og Selen. Ved bruk av tre til seks hekto per dyr per dag er søyene sikra dekning av alle nødvendige mineral og vitamin. Dei som ønsker å «slå to fluger i eitt smekk» og unngå separat fôring med vitamin- og mineralpreparat, brukar ofte Sauefôr Drektig

fram til nokre veker før lamming fordi dei uansett gir sauene kraftfôr kvar dag. Den vil også vere eit godt alternativ for dykk som har i minste laget med grovfôr og som av den grunn må gje litt ekstra kraftfôr. Saltslikkestein må likevel vere tilgjengeleg også her.

TILTAK VED STØRRE GROVFÖRMANGEL

Om grovförmangelen blir endå meir prekær bør ein ta i bruk grovfôrerstattar. Her tilbyr Fiskå Mølle Fibermix. Denne fiberrike blandinga kan om nødvendig på energibasis erstatte inntil halvparten av grovfôret til sauene. Fibermix er tilsett mineral og vitamin, men det vil likevel vere fornuftig å gje litt ekstra mineral i høgdrektigheita. Då anbefalar vi enten 15-20 gram Premium Drektig Sau eller fri tilgang av Toplick Sau. Det er også mogleg å gje halvparten

av kvar av Fibermix og Sauefôr Drektig om ein vil unngå anna bruk av tilskotsfôr.

Dersom ein har behov for å spare grovfôr er ein helt nøydd til å fysisk begrense tilgangen. Dersom ein berre gjev ekstra Fibermix vil dyra ete meir enn dei treng totalt sett, og dermed bli feite. I ein grovförmangelsituasjon er det avgjerande viktig at det er eteplass til alle dyr samstundes. Vi ser ofte at dyra blir urolege når dei blir svoltne. Det er difor viktig å fordele det tilgjengeleg fôret gjennom døgnet, og ikkje gje alt i ei fôring. Vi anbefalar at både grovfôr og Fibermix blir tildelt både morgon og kveld. Følg godt med på flokken og sjå om det blir taparar som alltid kjem sist til maten. Desse bør om mogleg takast vekk frå hovudflokken og gå i mindre bingar med færre dyr.

Holdvurdering er ekstra viktig om ein har grovförmangel. Gruppér etter hold, og omgruppér ofte nok slik at alle dyra er i passe godt hold til lamminga. Nyklipte sauer er lettast å holdvurdere.

Sauene er som andre dyr, og har det best om fôringa er så stabil som mogleg over lang tid. Det er difor viktig å ha oversikt over tilgangen på grovfôr så tidleg som mogleg, og starte med bruk av grovfôrerstattar tidlegast mogleg. Bruk heller 3 hekto grovfôrerstattar pr dag i 6 mnd, enn 6 hekto pr dag i 3 mnd. Ta gjerne kontakt med oss i Fiskå Mølle om du vil drøfte kva strategi som passer best på din gard.

Du finn din lokale rådgjevar på www.fiska.no

KRAFTFÔRET SAUEFÔR DREKTIG GIR

ENKLARE FÔRING

God fôring vinterstid gir færre dødfødsler og fleire livskraftige lam.

SAUEFÔR DREKTIG:

- Ekstra rik på E-vitamin
- Full dose makro- og mikromineral
- Organisk selen
- Positiv PBV
- Høg andel norske kornvarer

Dosering: Gir du 3-5 hekto per sau per dag så slepp du å gje mineral/vitamin utanom i heile drektighetsperioden.

Holdige sauer bør i staden få det breispektra og E-vitaminrike tilskotsfôret «Premium Drektig Sau», 15 - 50 gram per dag. Det tilfører alt sauene treng utanom protein og energi.

**GODT GJORT ER
BETRE ENN GODT SAGT**

FISKÅ MØLLE
ROGALAND
Tlf. 51 74 33 00

FISKÅ MØLLE
ETNE
Tlf. 53 77 13 77

FISKÅ MØLLE
TRØNDELAG
Tlf. 73 85 90 60

Fiskå Mølle
www.fiska.no

DET VIKTIGE VANNET I FJØRFEHUSET

Fjørfe er som toppatleter og trenger et velbalansert fôr for å prestere optimalt, men minst like viktig er at dyrene har tilgang til tilstrekkelig mengder vann av drikkevannskvalitet.

 Trude Hegle, veterinærrådgiver fjørfe

Alle produsenter bør ha kontroll på kvaliteten på vannet fra vannkilde, og dersom man ikke er tilknyttet et vannverk så bør det tas prøver både av kjemisk og bakteriell kvalitet på råvannet årlig. Moderne fugler trenger mer vann og bedre vann enn tidligere. Vannforbruket for slaktekylling har økt med 38% den første uka, og 16% totalt fra 2001 fram til 2011, og har mest sannsynlig økt siden da. Anlegg som begynner å bli noen år gamle bør sjekkes for å se om de har god nok kapasitet på vann til å møte dyrenes behov.

Vann er den perfekte bærer for faktorer som kan gi helseutfordringer hos fjørfe. Vann kan fort bli kontaminert av bakterier under innsettet. Vannet beveger seg sakte og blir varmet opp, spesielt når dyra er unge. Vannet kan inneholde mineraler som bakteriene trenger. For eksempel kan høyt innhold av mangan og jern i vannet gjøre dyrene mer utsatt for f.eks. e. coli-infeksjoner da e. coli er en bakterie som trenger disse mineralene.

DÅRLIG VANNKVALITET KAN GI LAV TILVEKST

Dårlig vann i vannrekkene vil fort gi biofilm, og det er bevist at biofilm kan dannes på 3-5 dager dersom vannet er av dårlig kvalitet. E-coli kan etablere seg i biofilmen, og på den måten bli med fra et innsett til et annet dersom man ikke gjør tiltak. Biofilm kan også dannes raskt dersom man bruker f.eks. probiotika og vitaminer i vannet. Ved bruk av antibiotika kan det vokse opp sopp i vannrekkene.

Dersom man har en dårlig råvannskilde, kan det være lurt å installere et vannrenseanlegg. Det er ofte smart å rengjøre og desinfisere vannrekkene under innsett ved å bruke et godkjent middel i drikkevannet.

Studier viser at dårlig vannkvalitet kan føre til dårlig tilvekst. Koksidier og clostridier kan overleve i dårlig rengjorte vannrekker, og kan derfor forårsake sykdommer som koksidiose og nekrotiserende enteritt. Campylobacter kan også overleve i vann, og det er viktig med grundig vask og desinfeksjon av vannrekker hvis du har hatt et campylobakter-innsett.

“INSPECT WHAT YOU EXPECT”

Vannkilde:

- Er den sikker?
- Har det skjedd noen forandringer, mye regn osv.?
- Er det utført arbeid rundt kilden?

Distribusjon:

- Virker filter og eventuelt UV-lys?
- Virker dosatronen?

Rengjøring:

- Er vannrekker og vannrør rengjort og desinfisert mellom innsett?
- Tilsettes desinfeksjon eller flushes rekker under innsettet?

- Kan det være behov for å inspisere vannrør/rekker med kamera for å avdekke avleiringer og bilofilm?

GJENNOMFØR VANNTTESTING ÅRLIG

Test råvannet for pH og mineraler, kimtall, e. coli, bakterier og eventuelt sopp og mugg.

Test vannkilden også der dyrene drikker. Bruk gjerne svamp til å ta prøver i vannrekkene.

Bruk testresultatene før og etter desinfeksjon, og under innsett til å evaluere om det nødvendig å gjennomføre andre tiltak, og ikke glem å sjekke om tiltakene har fungert!

FOR DE FLESTE BØNDER ER IKKE DET Å OPPNÅ OPTIMAL VANNKVALITET KOMPLISERT: Trinn 1: Rengjør vannsystemet

Rengjør vannsystemet når det ikke er dyr til stede for å redusere/fjerne biofilmen. Det er vanskelig for bakterier å få fotfeste når de ikke har noe sted å gjemme seg.

Bruk riktig dose med desinfeksjon og riktig desinfeksjonsmiddel for optimal effektivitet.

Trinn 2: Hold det rent utover i innsettet

Følg opp med desinfisering gjennom innsettet som hindrer at biofilm etablerer seg, f.eks. med CID 2000, Hydrocare eller andre midler som er godkjent for bruk i drikkevannet til dyrene.

Trinn 3:

Installer gjerne et rensesystem for vann som virker 24/7. Dette er en god forsikring, spesielt hvis du har vann som er dårlig i utgangspunktet.

ESSENSIELT FOR GOD RENGJØRING AV VANNREKKER/VANNSYSTEM:

- Bruk riktig konsentrasjon av et effektivt middel over lang nok tid til at det får virket optimalt.
- Både for lav konsentrasjon og for kort tid kan gi dårlig resultat.
- Rengjøring av hele systemet er viktig: Vannrekker, regulatorer, distribusjonsrør, og regulaturrør – regulatorer skal ikke være i flushmode under desinfeksjon.
- Det finnes mange produkter på markedet, men finn det produktet og konsentrasjonen som er korrekt for din gård ved å teste før og etter bruk, helst ved bruk av svamper.
- Bruk et desinfeksjonsmiddel jevnlig under innsettet som dyrene kan drikke.

Ta kontakt med en av våre fjørferådgivere dersom du ønsker hjelp til gjennomgang av vann og vannkvalitet i fjørfehuset ditt. Vi kan også hjelpe deg med å sette opp en plan for å optimalisere vannkvaliteten i ditt fjørfehold.

Se alle våre produkter for desinfeksjon og renhold på www.fiska.no

HVA SLAGS INNVIRKNING HAR PH I VANNET PÅ BAKTERIEVEKST?

pH	E-coli	Salmonella	Clostridium
6,4	++++	++++	++++
6,0	+++	+++	++++
5,8	++	++	++++
5,4	+	+	+++
5,0	-	+	++
4,5	-	-	+
4,0	-	-	-

VISSTE DU AT STUDIER VISER AT VANNTEMPERATUREN DE FØRSTE 4 DAGENE KAN PÅVIRKE TILVEKSTEN TIL SLAKTEKYLLINGEN?

Temperatur	Dag 0 (gram)	Dag 7 (gram)	Dag 14 (gram)
4,44 grader	46,5	187	501
21,1 grader	47,3	188	501
37,8 grader	46,7	167	463

THE WATKIN'S WATER RECIPE

(Susan Watkins, Ph.D, Extension Poultry Specialist, Center of Excellence for Poultry Science, University of Arkansas er ekspert på vannkvalitet til fjørfe)

- Godta at vann kan være en risiko for dyrene dine
- Lag en strategi for å redusere/eliminere utfordringene

- Kjenn utfordringene dine: Mineraler / Bakterier / Sopp
- Verifisere at strategien din virker – test!
- Desinfiser alltid vannsystemet mellom innsett
- Bruk et vanntilsetningsmiddel under innsettet daglig eller ukentlig som passer i ditt opplegg
- Overvåk tiltakene

107 ÅR MED ØSTFOLDBONDEN

RÅDE MØLLE HAR FÅTT NY DRAKT, MEN GRUNNSTEINEN ER DEN SAMME: KORTREIST KORN TIL KVALITETSKRAFTFØR.

Maren Nordbø

Kjell-Petter Hetland

Værgudene har satt kjepper i hjulene for kornbøndene. Tørkeanlegget går for full maskin. Bygg, havre, hvete, rughvete, mathvete. Resultatet av bondens iherdige innsats gjennom vår og sommer tipper i sjakta. Noe går til matkorn, resten foredles til kraftfôrråvarer – og finner veien tilbake til bonden.

– Kraftfôr laget på lokalt korn legger det beste grunnlaget for bondenes økonomi. Vi har alltid stått nær produsentene i Østfold. Vi skal være der bonden er, sier Monica Iversen, driftsleder ved Fiskå Mølle Råde.

KNUTEPUNKT I BYGDA

I hjertet av et av landets største landbruksområder, i triangelet mellom Moss, Fredrikstad og Sarpsborg, ligger mølla omkranset av gylne åkere. Bygda mellom byene fikk sin første elektriske mølle i 1916. Kornanlegget ble bygget i 1965. På 80-tallet startet selskapet med kalkimport og etablerte eget kraftfôrblenderi i 1998. Anlegget er modernisert og bygget ut i flere omganger, senest i 2018.

– Råde Mølle er en av de største og eldste bedriftene i kommunen. Vi har alltid vært en servicebedrift, sier Jahn Wilhelm Berg, som har vært ansatt i over 20 år. Han er nærmeste nabo

til arbeidsplassen og driver kornproduksjon rundt mølla. Han er aktiv i Råde Historielag og har skrevet flere historiske beretninger om bygdemølla.

– Vi vet blant annet at mølla hadde stor betydning under krigen. Særlig møllermesteren tok store sjanser i disse årene, da det var vanskelig med mel både for mennesker og dyr. Mange fikk hjelp til kjærkomment mel i krigsårene. Med stor dyktighet og klokskap klarte han å omgå tyskernes krav og sto stadig i fare for å bli arrestert. Til og med personalet på togene som passerte Råde stasjon nøt godt av mølla. Det fortelles at konduktørene benyttet anledningen til å løpe ned på mølla og hente seg en pose mel mens toget stod på stasjonen. Dette skjedde til og med på høylys dag, forteller Berg.

STORT POTENSIALE FOR VEKST

Mye har skjedd på 100 år. I dag produserer mølla kraftfôr til svin og fjørfe. På det meste var produksjonen på 35.000 tonn kraftfôr i året. I fjor lå produksjonen på 12.000 tonn. Driftslederen ser store muligheter for vekst.

– Vi er ikke størst. Til gjengjeld skal vi være best på kunnskap, kvalitet og kundeservice. Den store fordelene med å bli en del av Fiskå Mølle er

den enorme kompetansen som deles på tvers i organisasjonen. Det gir oss større konkurranse- og handlekraft, sier Iversen.

Etter noen krevende år gikk Fiskå Mølle inn på eiersiden i Råde Mølle og Kornsilø i 2021. I mai i år endret selskapet navn til Fiskå Mølle Råde. Det er over 20 år siden Fiskå Mølle etablerte sitt første kornlager i Østfold, og har i dag seks anlegg i området. Fiskå har nær halvparten av markedet på både kraftfôr og kornmottak i distriktet – og et sterkt rådgiverapparat i Østfold og Vestfold.

– Landbruket er presset, med høye kostnader, klimautfordringer og stadig nye krav. Med et spisset rådgiverteam jobber vi på lag med bonden for å få mest mulig ut av grunnlaget på hver enkelt gård, sier Iversen.

PLANLEGGER NYTT KORNMOTTAK

Kornhøsten 2023 ble ingen drøm. En knusktørr forsommer etterfulgt av regn og flom, har satt sitt preg på avlingene. Driftslederen forventer en nedgang på 25-30% fra i fjor.

– De første treskerne gikk allerede i slutten av juli. Sesongen har dratt ut i år, og vi har ikke hatt de store køene som i fjor, da alt var unnagjort på tre uker. Leveransene har gått mer i rykk og napp, men store mengder rått korn har skapt litt utfordringer i mottaket, sier hun.

Kapasiteten på mottaket er den største flaskehalsen. Et nytt kornmottak er i planleggingsfasen og skal etter planen være på plass om få år.

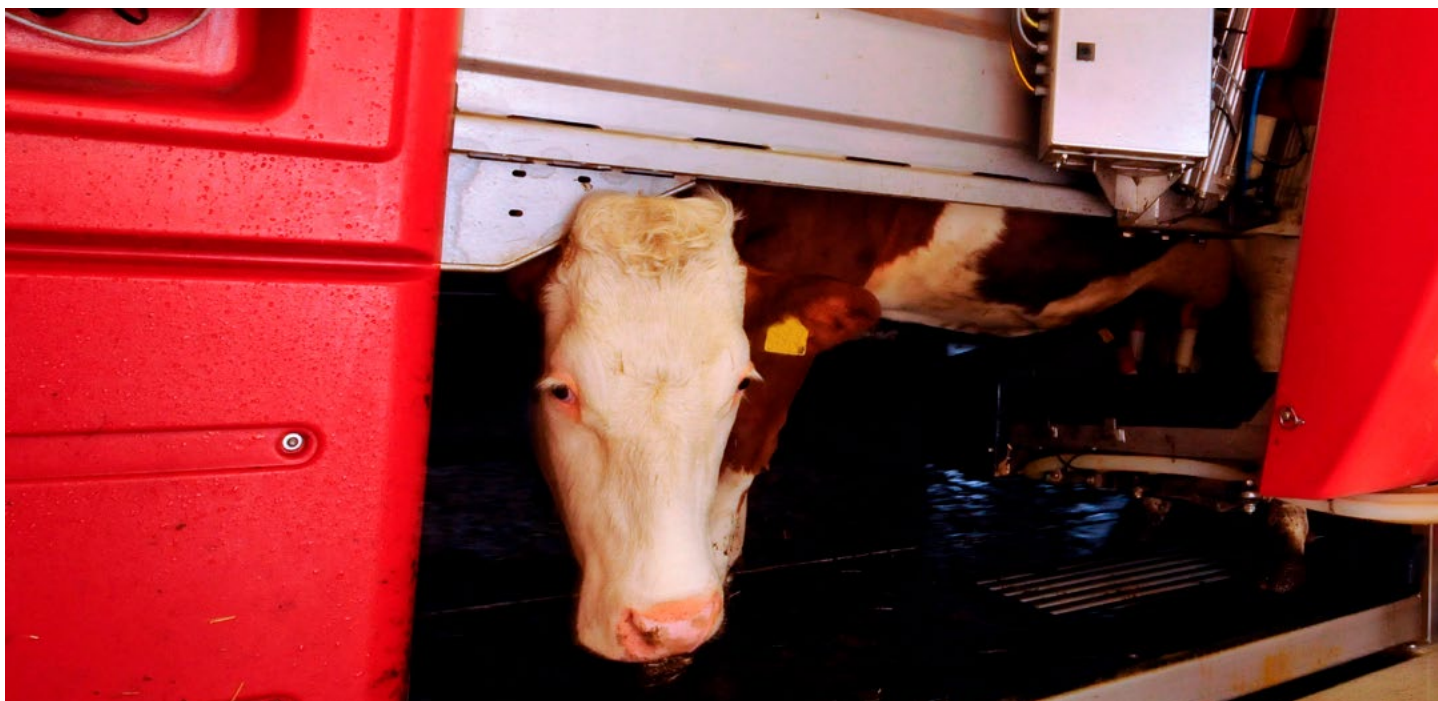
– På fine treskedager kjører flere forbi oss fordi køene blir lange. Vi gleder oss veldig til å få nytt kornmottak på plass, men prøver stadig å utfordre oss på å være nytenkende og tøffere for å bedre logistikken her, sier Iversen.

Fiskå Mølle Råde har teller 15 ansatte fordelt på fabrikk, kornmottak og butikk. Selv om mølla har fått nytt navn og ny logo, er filosofien den samme.

– Den lokale forankringen er viktigst. Vi skal sikre bøndene avsetning og god logistikk for kornet som produseres. Vi ønsker høyest mulig egendekning av lokalt korn, og tar imot nye og eksisterende kunder med åpne armer. Her blir du ikke bare et kundenummer i systemet, lover Monica Iversen.

Produksjonsansvarlig Tor Hidle og driftssjef Monica Iversen foran pelletspressen i produksjonslokalet. Pressen bestemmer størrelse på pelleten, som på fjorfe varierer fra klekking til utslett. Foto: Mona Repål

REN TANK, FRISK MELK

Nå har vi to nye vaskemiddel til melkeanlegg og melkerobot i sortimentet.

PERFEKT KOMBI - KRAFTIG ALKALISK KLORHOLDIG CIP VASKEMIDDEL

- kraftig alkalisk rør- og tankvask med klor som vasker og desinfiserer
- markedets beste kombi
- skånsom mot gummi
- ikke skummende, lett å skylle
- velegnet til bruk i robotanlegg

Produktets høye kompleksitet og klorinnhold gjør produktet til problemløser ved meget skitne anlegg. Ved daglig bruk oppnår man både renhet og lave bakterietall.

Inneholder:

Natriumhypokloritt, Natriumhydroksid og Kaliumhydroksid.

PERFEKT SYRE - KRAFTIG SURT CIP RENGJØRINGSMIDDEL

- flytende kraftig sur rør- og tankvask
- løser opp og fjerner hurtig avleiringer av og melkestein, kalk jernoksid og pyrrivat
- velegnet til bruk i robotanlegg
- skånsom mot gummi
- ikke skummende, lett å skylle

Perfekt Syre fjerner effektivt kalk og belegg og desinfiserer anlegget. Vannet anbefales å være minimum 35 grader ved endt sirkulasjon. Basert på Svovelsyre og Hydrogenperoksid

NY OG FORBEDRET PRODUKTSERIE TIL HUND

Nå forhandler vi Science Plan fra Hills – førsteklasses næring til gjeterhund.

SCIENCE PLAN VALP

Tørrfôr til valper med smak av kylling. Inneholder den riktige balansen av ingredienser og mineraler til å støtte utviklingen av hjerne og øyne. Inneholder DHA fra fiskeolje, i tillegg til kvalitetsprotein for sunn muskelvekst.

SCIENCE PLAN ADULT

Tørrfôr med kylling for store hunderaser for en balansert ernæring og god helse. Med proteiner av høy kvalitet for sunn muskulatur, fibre for en sunn fordøyelse og omega-6 fettsyrer for en blank pels.

SCIENCE PLAN PERFORMANCE

Tørrfôr til hund med smak av kylling, som tilfredsstiller de høye energibehovene hos aktive hunder, hunder som jobber eller hunder som går på jakt. Inneholder protein av høy kvalitet for en sunn muskulatur, og balanserte mineraler som fremmer god helse i vitale organer.

Investering for neste generasjon: Ola Magnar Birkeland (i midten) har god hjelp i sønnene, odelsgutt Ole-Henrik (t.v.) og Karl-Inge.

TRE GENERASJONER SATSER SAMMEN I SAUDA

DE UTGJØR HALVPARTEN AV SAUDAS MELKEPRODUSENTER. DET STOPPER IKKE FAMILIEN BIRKELAND FRA Å INVESTERE I MELK.

 Maren Nordbø

Odelsgutt: Ole-Henrik (22) er klar for å ta over driften når tiden er inne.

Sauda, kommunen med langstrakt fjord og stupbratte fjell innerst i Ryfylke, er mest kjent for industri – og Bjørn Eidsvåg. De siste ukene har også 19 år gamle Håvard Handeland (Ap) satt Sauda på kartet som landets yngste ordfører. Men på Birkeland, en fem minutters kjøretur fra smelteverket i byen, har en annen, mer stillferdig nykommer inntatt bygda. En blå Delaval VMS V300. Midtpunktet i et helt nytt melkefjøs. Bonde Ola Magnar Birkeland studerer skjermen. Mens melken pumpes på tanken, har han oversikt over melkemengde- og kvalitet på hver spene.

– Dette er Saudas første melkerobot. Det er godt å ha ungdommen med på den tekniske utviklingen, sier bonden og smiler.

Han er godt flankert av kommende generasjon i fjøset. Sønnene Ole-Henrik (22) og Karl-Inge (15) har brukt uka på å sette seg inn i

moderne robotteknologi. Det er fire dager siden første melking i roboten, og både folk og dyr kjører seg inn i en ny hverdag i fjøset. En smidig overgang direkte fra beite, med etablert hierarki i flokken, gjorde oppstarten mer eller mindre smertefri.

– Det har gått veldig fint. Produksjonen dalte litt de første dagene, men vi forventer at ytelsen stiger raskt. Det blir litt dirigering av dyr de første dagene, sier bonden.

FJØS-KONFIRMASJON

Det åpne løsdriftsfjøset på snaut 1000 kvadratmeter sto klart i mai i år. Før buskapen flyttet inn, ble fjøset innviet med konfirmasjon for minstebror Karl-Inge, dekket opp til 35 gjester i førrommet.

– Det var veldig kjekt, sier 15-åringen, som trives aller best i traktoren.

Storebror og odelsgutt Ole-Henrik skal ta over driften, og har gått landbrukslinja på Lyngdal KVS. Nå jobber han i entreprenørfirma i tillegg til å hjelpe faren på hjemgården.

– Fremtiden er sikret. Vi hadde aldri satset uten å ha ungdommen med på laget. Dette er en investering for neste generasjon, slår Ola Magnar fast.

78-ÅRING I GRAVEMASKINEN

I motsetning til andre kommuner i Rogaland, er ikke Sauda en utpreget jordbrukskommune. Landbruket teller om lag 30 årsverk, og familien Birkeland utgjør halvparten av bygdas melkeprodusenter.

– Tidligere var det rundt 10 melkeprodusenter i Sauda, men de har lagt ned én etter én. Nå er vi bare to melkebønder igjen, forteller

Tre generasjoner: Bestefar Henrik Ragnvald Birkeland (t.h.) har gjort det meste av gravearbeidet på det nye fjøset.

Utendørs kalveavdeling: Kalvehyttene skal komme under tak her. - Smittepresset er lavere når kalvene kommer ut, sier bonden.

eldste generasjon på gården, Henrik Ragnvald Birkeland (78).

Han overlot driften til sønnen i 2000, men er fortsatt selvskreven i produksjonen. Det gamle melkefjøset bygde han i 1981, og et nytt påbygg sto klart for rundt 10 år siden. Henrik Ragnvald var en av de første bønderne i Sauda som fikk kraftfôr fra Fiskå Mølle på slutten av 90-tallet.

Den spreke 78-åringen fortsetter å imponere. Han har stått for det meste av gravearbeidet på det nye fjøset. Investeringen er på 8 millioner kroner, og en iherdig egeninnsats har betalt seg. Første spadetak ble tatt 2. mai i fjor. Omtrent et år senere sto fjøset klart til innflytting.

– Vi hadde gått lenge og lekt med tanken om å bygge nytt. Du må enten bygge om eller legge ned. Nå var tiden moden for oss, sier Ola Magnar.

FREMTIDSRETTA FJØS

Det nye fjøset er bygget som et rent melkeufjøs med velferdsavdeling. Etter en tid i kalvehytter ute blir dyrene flyttet over til det gamle fjøset, som fra nå av vil fungere som ungdyrfjøs for både kvigeoppdrett og oppføring av slakteokser.

Bonden produserer 280.000 liter melk og jakter på større kvote. Fjøset har totalt 45 liggebåser

inkludert velferdsavdeling, og huser en besetning på 30 dyr av rasen NRF. Han drifter 300 mål eid og leid innmarksbeite, og har i hovedsak to slåtter.

– I år har vi rett under middels avling. Andreslåttan er helt ok, vi ligger godt an, sier bonden.

Fjorbrettet ligger langs den ene vegg, og er like over to meter bredt. I dag foregår føringen med rundballeriver i fjørrummet, og grovfôret fordeles på fjorbrettet med minilaster. Fjøset er bygget med mulighet for å legge opp båndføring i taket, og har god plass til førmikser i fjørrummet hvis det viser seg hensiktsmessig på et senere tidspunkt. Mest mulig av grovfôret legges i plansilo like utenfor det nye fjøset, og en del blir også presset i rundballer.

Bonden gir kraftfôret TopLac Nøytral i både melkerobot og i to kraftfôrstasjoner. Fjøset har to kraftførsiloer, der begge har skruer inn til både robot og stasjonene. Dette legger godt til rette for å bruke to ulike kraftfôrtyper hvor en enten kan gi et rimelig kraftfôr som en grunnrasjon og toppe rasjonen med et dyrere fôr til kyr i topplakatasjon, eller bruke et melkedrivende kraftfôr sammen med f.eks. Roetopp om grovfôret er fiberfattig eller ureaen blir for høy.

– Her er mulighetene mange, og sammen med et godt regime for uttak av grovfôrprøver ligger mulighetene åpne for å redusere kraftfôrkostnaden mest mulig, sier rådgiver Leif Malvin Eggebø i Fiskå Mølle.

– Opplegget fungerer godt. Vi ligger høyt på fett og protein. Nå satser vi på enda bedre ytelse med melkerobot, sier bonden.

ET FRIERE BONDELIV

Roboten er plassert like utenfor kontor-vinduet. Bonden har god oversikt over besetningen. Skjermen avdekker det minste avvik. Første uka er dagsytelsen 2000 liter på tre dager.

Med en mer fleksibel hverdag, håper han å bruke mer tid på maskinstasjonen han driver ved siden av produksjonen, med skoging og snøbrøyting.

– Det blir nok ikke så mange færre timer i fjøsstell med robot, men jeg er ikke bundet til klokka på samme måte som før. Nå ser jeg frem til å bli 60 år og pensjonist, sier bonden til latter fra yngre og eldre garde.

Betre fôrutnytting med Premium Levande Gjær

Fiskå Mølle

TLF. 51 74 33 00 • fiska.no

Dagleg tilskot av levande gjær frå 1 månad før kalving og gjennom laktasjonen gir større effekt:

- Kua tåler betre opptrapping av kraftfôr etter kalving
- Betre nedbryting av fiber i grovfôret
- Full effekt uavhengig av kraftfôrnivå og kraftfôrtype
- Meir mjølk i tanken
- Minimum 8 kroner igjen for kvar investerte krone*

25 gram strøast på grovfôret 1x per dag, eller miksast i fullfôret.

* Return on investment (ROI) 8:1

NYHEIT

TOPLAC®

- TROLIG NORGES BESTE KRAFTFÔR

TopLac® - på topp i 22 år!

Da vi lanserte Fiskå TopLac for 22 år siden satte kraftfôret en helt ny standard til høytytende melkeku.

Resepten inneholdt nye råvarer, og responsen i markedet var uten sidestykke. TopLac ble raskt favoritt i de nye robotfjøsene så vel som i stadig flere båsfjøs. Høyere grovfôropptak var – og er – en egenskap som alltid er interessant for våre kunder.

Vi har videreutviklet fôret kontinuerlig siden, og i dag er TopLac vårt mestselgende kraftfôr til melkeku og geit. Stadig flere bønder lar seg imponere over effekten på melkeytelse, kjemisk innhold og vomhelse.

Du får TopLac i fem varianter. Prøv du også.

- **TopLac® Nøytral** tilpasset middels grovfôr
- **TopLac® Låg** tilpasset proteinrikt grovfôr og ungt beite
- **TopLac® Høg** tilpasset proteinfattig grovfôr og - rasjoner
- **TopLac® Fiber** tilpasset grovfôr- og fibermangel
- **TopLac® Nøytral m/levende gjær** for økt fôrutnyttelse og mer melk

FISKÅ MØLLE AS
51 74 33 00

**FISKÅ MØLLE
ETNE AS**
53 77 13 77

**FISKÅ MØLLE
TRØNDELAG**
73 85 90 60

**FISKÅ MØLLE
FLISA** 69 81 49 40
62 95 54 44

RÅDE MØLLE
69 28 05 30

Fiskå Mølle
www.fiska.no